

Programul 4 ”Parteneriate in domeniile prioritare”
Contract nr. 92072.3/01.10.2008
MODELE ECONOMICO SOCIALE DE ATENUARE A INEGALITĂȚILOR
DIN MEDIUL RURAL ÎN PROFIL REGIONAL
(MESAIR)

ETAPA 1
CONSTRUIREA UNUI PROFIL REGIONAL
AL GRUPURILOR DEFAVORIZATE

Complexitatea și amploarea inegalităților, interdependențele existente între diversele aspecte ale vieții indivizilor și impactul lor asupra dezvoltării umane în general reprezintă unul dintre cele mai controversate aspecte ale discursului economic și social, la nivel global și local din ultimii ani. Rezumând concluziile acestui tip de discurs, specialiștii Bancii Mondiale, Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și Organizației Națiunilor Unite fac distincția între două categorii de aspecte ale inegalității: a) *aspecte economice* (distributia veniturilor, amploarea săraciei, statutul ocupational etc.); b) *aspecte non-economice* (sănătate, speranța de viață, educația, malnutriția, etnia, regiunea de rezidență etc).

Studiul inegalităților a făcut obiectul a numeroase studii în plan mondial deoarece acest aspect conditionează fundamental premisele dezvoltării umane. Cele mai multe studii se concentrează pe depistarea cauzelor, efectelor și posibilităților de atenuare a tipurilor specifice de inegalități: economice (de venit – Judge-1995; Wildman, Gravelle&Sutton-2003; Mayer-2001; amploarea săraciei B”ackman,O.-2005; O’Connor-2001; Brady,D.-2003; Nolan,B., Hauser,R.&Zoyem, J.-P.-2000; statut ocupational - Pettit, B., Hook, J., 2005; Charles, M.,&Grusky, D. B. -2004; Beller, E.&Hout,M. -2006 etc.), non-economice (etnice - Balkwell, 1990; rasiale - Reagan&Salsberry -2005; regiune de rezidență - Robert & Reither-2004; de gen - Pampel&Zimmer-1989; educationale – Esping&Andersen,G.–2005) concluzionând faptul că disparitățile profunde în bunăstare, de gen, interregionale, interetnice etc. încălcă principiile justiției sociale deoarece creează inegalități în oportunitate între indivizi, afectând creșterea economică, democrația și coeziunea socială.

Studiile privind inegalitățile economico-sociale în România au cunoscut o amploare deosebită, în special după anul 1995. Aceste studii pun în evidență dinamica, dimensiunea, profunzimea, profilul inegalităților, precum și factorii structurali, individuali sau regionali care le induc (CASPIȘ, 2004, Banca Mondială, 2003, Chirca și Tesliuc, 1999, PNUD, 1998, 1999, Sandu, 1998, 1999, 2000, 2003, Stanculescu și Berevoescu, 2004, Tesliuc, Pop, Tesliuc, 2001, Zamfir, 1995, 2001). În ultimii ani, cercetări la nivel național în acest domeniu s-au realizat în special în cadrul ICCV de către C. Zamfir, Gh. Socol, A. Balasa, M. Stanciu, A. Mihailescu, I. Precupetu, D. Chiriac, S. Ilie, M. Stanculescu, A. Dan, M. Voicu, B. Voicu care au abordat subiectul inegalităților socio-economice prin teme referitoare la venituri, consum, locuire, dezvoltare comunitară, capital uman etc.

Prin obiectivele principale pe care le propune proiectul “*Modele economico-sociale de atenuare a inegalităților din mediul rural în profil regional*” se va concentra pe cunoașterea și evaluarea inegalităților economico-sociale care îmbracă multiple fațete. Complexitatea și efectul lor asupra dezvoltării individuale și umane în ansamblu presupune un studiu aprofundat și de cele mai multe ori contextual, deoarece

modelele de reducere a inegalitatilor trebuie sa raspunda tipului de inegalitate cu cele mai adanci implicatii economico-sociale si sa fie adaptate caracteristicilor actorilor rurali supusi riscului de a se afla pe treptele inferioare ale ierarhiei sociale.

OBIECTIVE

Proiectul *“Modele economico-sociale de atenuare a inegalităților din mediul rural în profil regional”* își propune să contribuie la cunoașterea aprofundată a caracteristicilor inegalităților rurale prin construirea unui profil regional al grupurilor defavorizate. De asemenea, ca o inovație, proiectul își propune să fundamenteze un indice agregat al inegalității rurale care să cuprindă atât aspectele economice, cât și pe cele sociale, și, pe această bază se va realiza tipologizarea arealelor rurale în funcție de gradul de inegalitate în care se încadrează. Proiectul se va finaliza prin propunerea unor modele de atenuare a inegalităților din mediul rural, acțiune ce se va realiza prin adaptarea contextuală a două modele, deja teoretizate, vizând dezvoltarea economico-socială: modelul teoretic al economiei rurale non-agricole (ERNA) și modelul dezvoltării pe baza stimulării dezvoltării sectorului agricol (DSA). Alegerea modelului care va da cele mai bune rezultate pe termen lung se va realiza prin simularea impactului său asupra reducerii inegalității pentru fiecare dintre modelele teoretice alese și pe categorii de zone rurale în funcție de potențialul de dezvoltare prin diversificare ocupațională sau de dezvoltare agricolă de care dispun. Rezultatele simulării vor da posibilitatea elaborării unor direcții strategice de atenuare a inegalităților economico-sociale din rural.

În conformitate cu modul în care a fost concepută derularea proiectului, obiectivele etapei I de execuție sunt următoarele:

- *analiza datelor statistice regionale care caracterizează inegalitățile economice și non-economice.* Această activitate include elaborarea unei matrici a inegalității care să cuprindă criterii, subcriterii, indicatori de cuantificare, atât pentru inegalitățile economice, cât și pentru cele non-economice. Schema stă la baza diagnozei mediului rural din cele opt regiuni de dezvoltare ale României din perspectiva riscurilor inegalităților economico-sociale. Matricea inegalităților reprezintă suportul teoretic pe baza căruia, în etapele următoare, vor fi profilate grupurile defavorizate;

- *delimitarea și construirea profilului grupurilor defavorizate în profil regional.* Construirea profilului grupurilor defavorizate a permis sublinierea importantei elementelor *matricii inegalității* construită în activitatea anterioară, și determinarea acelor aspecte ale inegalității cu cea mai mare forță de antrenare reciprocă, aspecte care vor fi incluse în construcția *indicii agregat al inegalității* din etapa II. Finalitatea practică a activității constă în identificarea pe baza analizei SWOT a elementelor favorizante sau restrictive în procesul de construire a profilului grupurilor defavorizate pentru fiecare regiune de dezvoltare din perspectiva vulnerabilității la riscurile economico-sociale.

METODA

În etapa I a proiectului *„Modele economico-sociale de atenuare a inegalităților din mediul rural în profil regional”*, echipa de cercetare din cele patru instituții partenere a contribuit la identificarea elementelor favorizante și restrictive în procesul de construire a unui profil regional al grupurilor defavorizate prin intermediul următoarelor activități:

- analiza inegalităților socioeconomice pe baza datelor statistice, pentru cele opt regiuni de dezvoltare, conform unei matrici a inegalității care cuprinde următoarele criterii și subcriterii:

Criterii	Subcriterii
Fizico-geografic	Organizare administrativă
	Relief
	Sol
	Climă
	Flora și fauna
	Zone naturale protejate
Demografic	Volumul populației
	Evoluția populației
	Factorii de creștere
	Îmbătrânirea populației
	Evoluția principalelor grupe de vârstă
	Excedent/deficit populație feminină
	Gradul de ocupare a populației
Economic	Macroeconomie
	Agricultură
	Silvicultură
	Diversificarea activităților economice
Financiar	Investiții
	Credite
	Asigurări
Infrastructură și locuire	Acces la căile de transport
	Echiparea tehnico edilitară
	Calitatea locuirii
Social	Sănătate
	Învățământ
	Comunicare
	Mortalitate infantila
Instituțional	Rețeaua instituțională
	Încrederea în instituții
	Activism civic
Protecția mediului	Sol
	Aer
	Apă
	Pădure

- identificarea aspectelor favorizante și restrictive privind profilului grupurilor defavorizate pentru regiunile de dezvoltare, pe baza analizei SWOT, cu precizarea punctelor tari, punctelor slabe, oportunităților și amenințărilor privind posibilitățile de dezvoltare a activităților agricole și non-agricole.

REZULTATE

Politicile economice europene cunosc un proces tot mai pregnant de descentralizare care are drept scop substituirea treptată a politicilor sectoriale cu

politicile regionale. Propunerile Comisiei pentru Dezvoltare Regională prevăd, în același timp, acțiuni structurale concentrate în special pe regiunile defavorizate și având ca filozofie descentralizarea, simplificarea și concentrarea acțiunilor (un număr limitat de priorități reflectând obiectivele de la Lisabona și agenda de la Goteborg).

Abordarea regională a dezvoltării economice vizează crearea coeziunii pe teritoriul european, care constă în asigurarea complementarității între zonele urbane și cele rurale. Uniunea Europeană promovează politici economico-sociale care să ajute regiunile rămase în urmă să recupereze decalajele, să restructureze regiunile aflate în declin, să diversifice economiile și să creeze locuri de muncă în zonele rurale în care agricultura slab productivă persistă și constituie încă alternativa ocupațională unică a populației.

Prioritățile politicii agricole și rurale ale României pentru perioada 2007-2013, așa cum sunt specificate în Planul Național Strategic pentru Dezvoltare Rurală, acordă un rol central agriculturii, care este văzută în continuare ca principala alternativă ocupațională pentru forța de muncă din rural și cunoaște o orientare mai redusă către diversificarea activităților alternative din spațiul rural. Abordarea regională creează premisele unei cunoașteri mai aprofundate a inegalităților socioeconomice specifice celor opt regiuni de dezvoltare ale României.

Regiunea Sud-Muntenia este localizată în Sudul României, cuprinzând șapte județe: Argeș, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Prahova și Teleorman. Suprafața sa se întinde pe 34,453 km², reprezentând 14.54% din suprafața totală a României. Teritoriul regiunii are trei forme de relief, care se succed de la nord către sud. Rețeaua hidrologică a regiunii este în strânsă legătură cu fluviul Dunărea și este completată de o serie de lacuri naturale.

Populația regiunii Sud-Muntenia însumează în anul 2008, 3392,0 mii locuitori, având o densitate de 95,6 locuitori pe km². Din punct de vedere al numărului de locuitori, regiunea Sud-Muntenia este a doua ca mărime, deținând aproximativ 15,3% din populația întregii țări.

Populația regiunii Sud-Muntenia s-a aflat într-un proces continuu și lent de scădere în perioada analizată, ca urmare a sporului natural negativ și a soldului negativ al migrației externe. Astfel, în perioada 2000 – 2008, populația regiunii s-a redus cu aproximativ 173,4 mii persoane (- 5%). Majoritatea populației (cca. 60%) locuiește în mediul rural. Deși, în momentul actual, ocupația de bază a locuitorilor din spațiul rural se limitează la activitățile agricole, au apărut totuși semnale ale reorientării activităților către surse alternative de venituri. Este vorba despre activități non-agricole, cum ar fi turismul, ceea ce ar putea constitui o premisă pentru absorbția surplusului forței de muncă și pentru asigurarea stabilității economico-sociale a zonelor rurale.

Localizarea în apropierea Bucureștiului (cea mai mare piață a României), oferă regiunii un avantaj important. Astfel nici unul dintre orașele reședință de județ nu se află la mai mult de 120 de kilometri de capitală, beneficiind de acces rapid la principalul aeroport al țării. Regiunea dispune de o rețea de drumuri publice europene, naționale și județene cu o lungime de 12051 km.

Regiunea este bogată în resurse, industria cunoscând o mare dezvoltare în zonele unde se extrag și se exploatează petrol, gaze naturale, sare, ape termale sau cărbuni. Aproape o cincime din întreaga regiune este împădurită, asigurând materie prima pentru diferite ramuri ale industriei, cum ar fi cea de construcții.

Agricultura este un sector important. Suprafața agricolă de 2.447.192 hectare, reprezentând aproximativ 71% din suprafața totală a regiunii, determină pe de o parte caracterul agrar și potențialul agricol ridicat al acesteia, iar pe de altă parte poziționarea pe primul loc în cadrul celor opt regiuni de dezvoltare.

Structura economică sectorială reflectă o dezvoltare inferioară în comparație cu media națională, chiar dacă sectorul industriei deține o pondere semnificativă (36,9% în 2006, în creștere față de anii anteriori). Ponderea serviciilor (44,9% în 2006) se situează semnificativ sub media națională, aspect ce reflectă o structură economică inferioară celei naționale. Creșterea numărului de societăți comerciale și a capitalului social subscris autohton și străin sunt semnale clare cu privire la îmbunătățirea mediului de afaceri în regiune.

Din analiza SWOT se desprind posibilitățile de dezvoltare a activităților agricole și non-agricole în regiune: i) potențialul agricol semnificativ datorită suprafețelor întinse cu condiții favorabile practicării agriculturii, care permit totodată și diversificarea culturilor; ii) disponibilitatea unei piețe mari, aflate în plină dezvoltare, atât pe plan intern, cât și pe plan european și care ar putea fi exploatată (inclusiv produsele ecologice); iii) disponibilitatea forței de muncă rurale; iv) creșterea volumului investițiilor străine directe; v) dezvoltarea sectorului de servicii, inclusiv a turismului rural, pe fondul unei creșteri economice accelerate; vi) valorificarea sprijinului financiar european, pentru a îmbunătăți activitatea de construire a capacităților și de aplicare a strategiilor locale.

Posibilitățile de dezvoltare a activităților agricole și non-agricole în regiune sunt limitate, în principal de: i) dotarea tehnică scăzută în exploatațile mici, care dețin o pondere importantă în numărul total al exploatațiilor; ii) fragmentarea proprietății terenurilor menține exploatațiile agricole mici, aflate, în proprietatea agricultorilor de/peste vârsta pensionarii; iii) capacitate slabă de absorbție a fondurilor europene.

Prin urmare atât la nivelul activităților agricole și non-agricole există oportunități semnificative de dezvoltare în condițiile implementării unor măsuri și acțiuni bine direcționate vizând stimularea activităților economice, dezvoltarea infrastructurii de transport și informaționale, a serviciilor publice etc.

Regiunea Sud - Vest Oltenia este situată în zona de sud vest a României și este compusă din cinci județe: Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt și Vâlcea. Regiunea ocupă o suprafață de 29.212 km² egală cu 12,25% din suprafața totală a României. Carpații și Dunărea formează, respectiv în nordul și în sudul regiunii, granițele naturale ale Olteniei.

Relieful regiunii are o distribuție relativ echilibrată, cuprinzând munți, câmpii, dealuri și podișuri. Rețeaua hidrologică, alcătuită în principal din Fluviul Dunărea, râurile Olt și Jiu, conferă regiunii un rol energetic important.

Populația regiunii Sud - Vest Oltenia, în anul 2008, însuma aproximativ 2270,0 mii locuitori, având o densitate de 77,7 locuitori pe km². Din punct de vedere al numărului de locuitori, regiunea ocupă poziția a șasea între cele 8 regiuni, deținând aproximativ 10,7% din populația întregii țări. Structura populației pe medii de rezidență relevă faptul că aproximativ 50% din populația regiunii locuia în mediul rural. Populația s-a aflat într-un proces continuu și lent de scădere, ca urmare a sporului natural negativ și a soldului negativ al migrației externe. Evoluția structurii pe vârste relevă apariția unui proces lent, dar constant de îmbătrânire demografică cu implicații negative pentru economie și societate, fenomen caracteristic tuturor județelor componente, datorită ratei scăzute a natalității.

Agricultura este un sector important: suprafața agricolă de 1.804.764 hectare, reprezentând aproximativ 61,8% din suprafața totală a regiunii. Terenurile agricole sunt fertile, cu o bună perspectivă pentru agricultura ecologică datorită insuficienței utilizării în ultimul deceniu a îngrășămintelor chimice. Pădurile acoperă cca. 850.000 hectare, egal cu 12,9% din patrimoniul forestier al României. Productivitatea agriculturii este însă scăzută, în principal, datorită slabei tehnologizări a sectorului.

Infrastructura de transport este relativ bine dezvoltată. Un dezavantaj major îl reprezintă, însă, lipsa punctelor de trecere a Dunării pe calea ferată către Bulgaria și Serbia.

Structura economică sectorială reflectă o dezvoltare inferioară în comparație cu media națională. Oltenia a atras până în prezent investiții străine directe în valoare considerabil mai scăzută decât media națională. Dinamica activității economice este una dintre cele mai scăzute din țară,

Din analiza SWOT se desprind posibilitățile de dezvoltare a activităților agricole și non-agricole în regiunea Sud - Vest Oltenia care sunt următoarele: i) potențialul agricol considerabil; ii) disponibilitatea unei piețe mari, aflate în plină dezvoltare, atât pe plan intern, cât și pe plan european și care ar putea fi exploatată (inclusiv produsele ecologice); iii) disponibilitatea forței de muncă rurale; iv) potențial turistic diversificat, în special în mediul rural; v) valorificarea sprijinului financiar european, pentru a îmbunătăți activitatea de construire a capacităților și de aplicare a strategiilor locale.

Posibilitățile de dezvoltare a activităților agricole și non-agricole în regiunea Sud - Vest Oltenia sunt limitate de: i) performanțe slabe în agricultură; ii) nivel scăzut al veniturilor medii, în condițiile în care o parte a populației este dependentă de agricultura de subsistență; iii) capacitate slabă de absorbție a fondurilor UE; iv) cultura antreprenorială slab dezvoltată; v) capacitate scăzută de atragere a investițiilor străine directe.

Prin urmare atât la nivelul activităților agricole și non-agricole există oportunități de dezvoltare în condițiile în care se va acționa rapid pentru reducerea disparităților de dezvoltare față de celelalte regiuni ale țării.

Regiunea Centru are o suprafață totală de 34.100 km², reprezentând 14,30% din suprafața totală a țării. Este alcătuită din șase județe. Rețeaua de localități cuprinde 57 de orașe, din care 20 municipii și 1784 sate grupate în 334 comune.

Populația este de 2.524.176 locuitori, ceea ce reprezintă 11,71% din populația totală a țării și are o densitate medie de 74,05 locuitori/km². Din punct de vedere fizico-geografic zona de relief specifică este podișul însă cuprinde două din cele trei ramuri ale Carpaților. Relieful de un pitoresc deosebit conferă regiunii atractivitate turistică. Rețeaua hidrografică este bogată. Flora și fauna sunt bogate și diversificate fiind localizate în special în cele 257 arii naturale protejate, 3 parcuri naționale și 2 parcuri naturale ale regiunii.

Structura de gen a populației este echilibrată însă procesul de îmbătrânire este accentuat. În perioada analizată se remarcă scăderea moderată a mortalității, accentuarea procesului de îmbătrânire, creșterea moderată a procesului migrator și scăderea constantă a ratei natalității. În regiunea Centru se înregistrează o tendință de scădere accentuată a populației active și a populației ocupate.

Economia regiunii este orientată spre sectoarele secundar și terțiar dar se remarcă și un proces de încetinire a ritmului de creștere economică: nivelul competitivității regionale a scăzut sub media națională. Sunt prezente dezechilibrele demo-ocupationale concretizate prin îmbătrânirea demografică care pot genera deficit la nivelul ofertei de forță de muncă. În cazul spațiului rural se remarcă prezența unei structuri echilibrate pe activități ale economiei naționale. Nivelul de instruire al populației rurale ocupate este superior celui înregistrat la nivel național, cu precădere în cazul populației tinere. Pe de altă parte populația rurală tânără deține o pondere importantă în sectoarele neagricole. Forță de muncă este excedentară în zonele rurale.

Regiunea dispune de resurse funciare agricole care favorizează practicarea unei agriculturi diversificate. Totuși tendința principală care se manifestă este aceea de

valorificare redusă a potențialului natural (de exemplu trecerea terenurilor cu vii și livezi în alte categorii de folosință). Există un potențial silvic semnificativ reprezentat de păduri cu valoare economică ridicată.

Deși în perioada analizată s-a înregistrat un trend ascendent al randamentelor pentru majoritatea culturilor productivitatea agricolă s-a menținut la un nivel redus. O caracteristică dominantă este lipsa resurselor financiare pentru practicarea unei agriculturi bazată pe factori moderni de producție. În regiune creșterea animalelor este un sector bine dezvoltat în raport cu media națională. Încărcătura cu animale permite dezvoltarea afacerilor în zootehnie și se remarcă o tendință de adaptare la condițiile pieței prin modificarea structurii efectivelor. În cazul exploatațiilor agricole tendința înregistrată a fost de creștere a suprafeței medii, tendința mai pronunțată în cazul unităților cu personalitate juridică. Totuși, există încă un număr însemnat de exploatații agricole de dimensiuni reduse.

Dezvoltarea sectorului agricol presupune modernizarea și restructurarea agriculturii și silviculturii cu ajutorul fondurilor europene, îmbunătățirea calitativă a producției și diversificarea acesteia și nu în ultimul rând dezvoltarea unor activități complementare celor agricole, creșterea gradului de integrare pe filierele de produse, valorificarea surselor complementare de venituri din fondul forestier, creșterea gradului de informare în rândul populației rurale tinere.

În cadrul Regiunii Centru există o ofertă turistică diversificată ceea ce conferă reale șanse de dezvoltare a acestui sector (turism ecumenic, cultural, balnear, turism natural, de afaceri, sportiv).

Activitate investițională a regiunii este relativ intensă, caracterizată prin creșterea numărului de operațiuni și a numărului de înmatriculări de noi societăți comerciale, creșterea numărului de investitori străini, a valorii capitalului investit și o creștere a numărului investitorilor în sectorul agricol. Totuși se menține o creștere lentă și constantă a fondului de locuințe și a locuințelor noi. Trebuie menționat însă faptul că valoarea capitalului străin investit a scăzut semnificativ, ponderea capitalului investit este în scădere iar capitalul investit în agricultură nu este semnificativ raportat la nivel național.

Infrastructura rutieră este modest dezvoltată iar speranțele regiunii se leagă de poziționarea în viitor de autostrada Transilvania – care va face legătura între Brașov și Oradea și de autostrada Pitești-Nădlac – ce va face parte din coridorul paneuropean IV de transport. În mediul rural se remarcă existența unei rețele extinse de distribuție a gazelor naturale și de asemenea a unui nivel ridicat de acoperire al rețelei de distribuție a apei potabile ceea ce determină valori ridicate ale indicatorilor privind calitatea locuirii.

Analiza în dinamică a infrastructurii sociale indică prezența unor factori benefici procesului de atenuare a inegalităților economice, sociale, elemente moderne ale procesului de informare și educare. Factorii inhibanți ai atenuării inegalităților sunt generați de infrastructura medicală, de tendința ei de continuă deteriorare.

Din punct de vedere instituțional ca factori benefici atenuării inegalităților socioeconomice se remarcă în primul rând o perpetuare a încrederii în instituțiile tradiționale – biserică, medic, corpul didactic iar dintre factorii restrictivi disiparea capacității autorităților publice de a se concentra asupra soluționării cauzelor ce produc aceste inegalități (număr mare de sate componente sinonim cu o mare diversitate de probleme locale). De asemenea în mediul rural se perpetuează un procent extrem de redus al participării la activități de voluntariat, indiferent de tipul acestora și există o importanță extrem de mare a relațiilor informale în legătură cu organismele publice sau private și un nivel redus al încrederii în aceste organizații.

Regiunea de dezvoltare București-Ilfov are o suprafață de 1821 km², ceea ce reprezintă 0,76% din suprafața totală a țării: 13,1% reprezintă teritoriul administrativ al Municipiului București și 86,9% al județului Ilfov. Din punct de vedere al întinderii regiunea, alcătuită din cele două entități teritoriale administrative, este cea mai mică. Rețeaua de localități a regiunii cuprinde 9 orașe, din care 1 singur municipiu și 91 de sate grupate în 32 de comune.

Populația regiunii este de 2.232.162 locuitori, ceea ce reprezintă 10,35% din populația României. Municipiul București este cea mai mare aglomerare urbană din România și deține 92,43% din populația regiunii și 9,57% din populația totală a țării.

Regiunea de dezvoltare București-Ilfov se situează, din punct de vedere geografic, pe teritoriul Câmpiei Române și se caracterizează printr-o bogată rețea hidrografică o floră și faună mediu diversificată (3 arii naturale protejate și 6 situri Natura 2000). Aglomerarea urbană reprezentată de municipiul București influențează negativ starea mediului.

Analiza în dinamică a potențialului demografic indică ca factori benefici procesului de atenuare a inegalităților economice, sociale, fenomene – creșterea natalității- , procese – migrațional cu rate nete pozitive. Excedentul populației feminine se constituie ca oportunitate datorită faptului că cere implementarea unor strategii ocupaționale specifice forței de muncă feminine, necesare atenuării inegalităților economice de gen.

Economia regiunii București-Ilfov este orientată cu precădere spre sectoarele secundar și terțiar având un ritm accelerat de creștere economică bazat pe o hiper concentrare în domeniul serviciilor.

Regiunea are un fond funciar agricol redus în care predomină terenurile arabile. Caracteristica dominantă este reprezentată de prezența unui fenomen de abandonare a zonelor rurale în favoarea folosirii terenurilor agricole cu alte destinații (pentru locuit, pentru afaceri etc). De asemenea sunt de semnalizat și resursele piscicole care în cea mai mare parte servesc activităților recreative și de pescuit sportiv. Din punct de vedere al resurselor forestiere regiunea dispune de resurse medii (aproximativ 14% din suprafața totală). Deși jumătate din suprafața agricolă deține amenajări pentru irigații, utilizarea acestui factor modern de producție este mai mult simbolică (0,05%-2,76% suprafață agricolă efectiv irigată). Culturile specifice regiunii sunt cerealele însă regiunea dispune și de suprafețe importante cultivate cu legume și floarea soarelui. Producțiile medii la hectar sunt reduse și oscilante. Există o pondere relativ echilibrată a producției agricole vegetale și animale. Creșterea animalelor este relativ bine dezvoltată, situație determinată și de apropierea de municipiul București. În perioada analizată se remarcă o redresare a efectivelor de porcine și ovine concomitent cu o diminuare a efectivelor de bovine și păsări. În ceea ce privește exploatarea agricolă se întâlnește un fenomen de reducere a dimensiunii medii a exploatarea agricole.

Regiunea București-Ilfov este un pol de creștere și creare de locuri de muncă. Nivelul de instruire a populației rurale ocupate se situează la un nivel superior celui național – rural. Populația rurală tânără deține o pondere importantă în sectoarele neagricole.

Regiunea se caracterizează printr-o activitate investițională intensă manifestată prin: numărul mare de operațiuni și de înmatriculări de noi societăți comerciale, număr mare de investitori străini (peste 50% din total țară), valoare mare a capitalului străin investit (mai mult de 50% din total țară). Regiunea prezintă un grad ridicat de atractivitate atât pentru investitorii din agricultură cât și pentru cei din sectorul construcții (fond mare de locuințe și numeroase construcții).

Analiza în dinamică a dimensiunii sociale relevă faptul că factorii benefici procesului de atenuare a inegalităților economice, sociale sunt generați de modernizarea procesului comunicațional și de modernizarea calității vieții rurale; procesul de modernizare, în curs de desfășurare, a determinat și scăderea valorii mortalității infantile prin schimbarea nivelului economic și social și schimbarea mentalității femeii rurale din această regiune. Oportunitatea esențială a atenuării inegalităților constă în relaxarea raportului dintre elevi și profesori; generat de factorii demografici și demoeconomici: acesta poate fi utilizat ca un mijloc concret pentru depășirea inegalităților prin creșterea calității actului educațional și asigurarea unui suport esențial pentru demararea unui proces de eludare a inegalităților sociale.

În regiune există o mare omogenitate a problemelor care trebuie soluționate pe plan local și o concentrare a capacității administrației publice locale de soluționare a cauzelor care produc inegalitățile economico-sociale. Există o presiune mai redusă de sarcini asupra personalului care deservește instituțiile publice deoarece densitatea acestora este mai mare iar distanțele de parcurs până la sediile lor se reduc considerabil comparativ cu alte regiuni.

De asemenea proximitatea capitalei ce concentrează sediile centrale ale tuturor instituțiilor publice, facilitează fluxurile informaționale, scurtând traseele de acces la informații însă se manifestă un nivel redus al încrederii în organizațiile publice.

Analiza economicosocială a **Regiunii Vest** pe baza celor opt criterii conduce la următoarele concluzii:

Populația Regiunii Vest a avut o evoluție descendentă în perioada 2000-2006, volumul acesteia scăzând cu peste 113.000 de locuitori. Cea mai importantă scădere a populației s-a înregistrat în prima jumătate a acestei perioade, când numărul populației s-a redus cu aproximativ 94.000 de locuitori. Rata natalității a avut o evoluție fluctuantă. Astfel, în anul 2000, rata medie a natalității a fost de 9,2, în 2003 a fost de 8,9, pentru ca apoi să crească, ajungând la 9,5 în anul 2006. Ratei medie a mortalității prezintă o creștere de la 12,1 decese la 1.000 de locuitori în anul 2000, la 12,9 decese la mia de locuitori în anul 2003. Îmbătrânirea populației reprezintă o „amenințare” importantă la nivelul României, și implicit a Regiunii Vest. Structura pe sexe a populației indică existența unui deficit al populației feminine.

În urma analizei suprafeței agricole pe categorii de folosință se constată că acestea au rămas relativ constante în perioada analizată. În privința structurii producției agricole, s-a înregistrat o creștere constantă pe toate direcțiile studiate, cu importante creșteri în sectorul animalier, respectiv o dublare a valorii, precum și în sectorul serviciilor, unde creșterea a fost de aproximativ 350%. Analiza suprafețelor cultivate cu principalele culturi indică o creștere relativ constantă a acestora, cu excepția sfeclei de zahăr care a cunoscut o tendință de scădere. Producțiile medii la principalele culturi au avut evoluții pozitive, acest fapt datorându-se folosirii tehnologiilor agricole și utilajelor moderne, a fertilizatorilor și a altor inputuri cu grad ridicat de eficiență. Efectivele de animale au cunoscut o creștere constantă, cu excepția efectivelor de caprine care au scăzut cu aproximativ 22% în anul 2006 față de anul 2003.

Un capitol sensibil al agriculturii românești, precum și al agriculturii din Regiunea Vest îl reprezintă irigațiile, care cu toate că suprafața agricolă amenajată pentru irigare s-a menținut constantă, suprafața agricolă efectiv irigată cu cel puțin o udare este foarte mică și s-a diminuat continuu. Acest lucru se datorează în principal distrugerii sistemelor de irigații, devastării stațiilor de pompare și a utilităților conexe.

Din analizei ponderii populației ocupate pe activități ale economiei naționale din total populație se observă faptul că anumite activități au avut creșteri semnificative. Ansamblul populației ocupate a scăzut în 2006 cu aproximativ 6.100 de persoane. Activitatea care a cunoscut cel mai însemnat regres a fost agricultura.

În ceea ce privește analizei datelor privind imobilizările corporale, respectiv fondul de locuințe și numărul de locuințe terminate, putem concluziona că numărul locuințelor este în continua creștere, în decurs de șase ani, acestea crescând cu aproximativ 73%. Creșteri se evidențiază și la suprafețele construite atât din fonduri private cât și bugetare. Analiza cifrei de afaceri și a investițiilor brute evidențiază un trend crescător. În privința cifrei de afaceri, creșteri semnificative au fost înregistrate în domeniul construcțiilor, al comerțului și turismului. Aceste creșteri se înregistrează pe fondul creșterii economice generale înregistrate în ultima perioada, a revigorării anumitor sectoare de activitate.

Regiunea Vest are o rețea bine dezvoltată de căi rutiere, repartizată relativ echilibrat în teritoriu, o rețea totală de drumuri publice de 10.305 km, reprezentând aproximativ 12,8% din totalul pe țară. Infrastructura regiunii a cunoscut o îmbunătățire constantă în perioada studiată. Astfel, a crescut numărul localităților în care se distribuie gaze naturale, de la 75 în 2000, la 130 în anul 2006, a crescut lungimea rețelei de distribuție a gazelor naturale, precum și lungimea de distribuție a apei potabile.

Analiza caracteristicilor economicosociale la nivelul *Regiunii Nord-Vest* ne relevă în concluzie următoarele aspecte:

Populația regiunii manifestă o tendință continuă de scădere datorită pe de o parte sporului natural negativ generat de creșterea ratei mortalității, comparativ cu natalitatea și, pe de altă parte, de fenomenul migrator intern și internațional. Schimbările în structura populației pe grupe de vârstă, precum scăderea accentuată a segmentului de populație 0-14 ani comparativ cu grupa 60+, vor atrage după sine schimbări la nivelul diferitelor subpopulații în următorii ani (populația școlară, populația în vârstă de muncă, etc.) care fără niște măsuri coerente socio-economice vor duce implicit la creșterea "presiunii" populației vârstnice asupra populației adulte - potențial active.

Analiza caracteristicilor economice relevă faptul că regiunea prezintă o ușoară dezvoltare economică reliefată de creșterile PIB și VAB, precum și de aportul menținut la aproximativ 12% la formarea PIB național; productivitatea muncii exprimată prin VAB pe persoană ocupată este în creștere și depășește PIB/locuitor.

Ponderea populației ocupate a rămas aproximativ constantă la cca. 42%; astfel, o persoană ocupată întreține alte 1,4 persoane. Scăderea populației ocupate în agricultură cu peste 60% s-a realizat pe fondul unei creșteri de aproximativ 35% a populației ocupate în alte ramuri economice precum industria extractivă, construcțiile sau comerțul, dar mai ales pe fondul migrației.

Sectorul agricol a suferit o reorientare spre creșterea unităților agricole specializate de dimensiuni ridicate cu aproximativ 10%, o reducere a micilor exploatații individuale cu aproximativ 15% ceea ce a determinat în condițiile restrângerii suprafeței cultivate cu peste 10% obținerea la nivel de regiune a unor randamente medii ridicate la hectar.

Analiza caracteristicilor financiare relevă faptul că cifra de afaceri a regiunii este susținută în proporție de aproximativ 70% de industria prelucrătoare și comerțul cu ridicata; tot aceste două sectoare, la care se adaugă sectorul de transport, depozitare și comunicații dețin ponderile cele mai ridicate în cadrul investițiilor efectuate în perioada 2000-2006. În dinamică se observă o dezvoltare la nivelul regiunii a

sectorului construcțiilor și afacerilor imobiliare, dar și a activităților economice din domeniul hotelurilor și restaurantelor.

Din totalul celor 43 de municipii și orașe existente la nivelul regiunii, 27 sunt racordate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale, ceea ce înseamnă un procent de aproximativ 63%. Din păcate însă, analizând în profunzime acest aspect, infrastructura de distribuție a gazelor naturale este deficitară, dacă avem în vedere faptul că din numărul unităților administrativ-teritoriale doar 261 dispun de rețea de distribuție a gazelor naturale, lucru care are un aspect negativ asupra condițiilor de viață ale populației, mai ales a celei rurale.

Încrederea cetățenilor în instituții ale statului, este relativ mare, având în vedere faptul că la întrebarea „*Câtă încredere aveți dvs. în primarul comunei dvs.*” 41,4% dintre respondenți au răspuns că au multă încredere, iar 21,4% foarte multă încredere; în consilierii locali 35,4%, iar 80% au multă și foarte multă încredere în preot, reprezentant al bisericii. În privința relațiilor informale rezultă faptul că, mai mult de 75% din respondenți nu au relații sau cunoștințe pe care se pot baza în anumite situații (tribunal, notar sau avocat, primărie, poliție sau în cazul necesității obținerii unui credit).

Regiunea Nord-Est este una dintre cele mai dens populate deținând un total de 3.722.553 locuitori (17,3% din populația României) cu o densitate a populației de 101 locuitori/kmp. Populația regiunii este localizată cu precădere în mediul rural (56,35% din total populație în 2006).

Din punct de vedere al amplasării sale, regiunea este localizată strategic pe granița de est a Uniunii Europene, regiunea fiind caracterizată printr-o îmbinare armonioasă a tuturor formelor de relief. Relieful, clima și solurile sunt propice creșterii animalelor, precum și silviculturii în zona muntoasă a regiunii, iar zonele de câmpie și deal sunt favorabile cultivării cerealelor pomiculturii, viticulturii, dar și legumiculturii. Deși nu se înregistrează o afectare gravă a faunei și vegetației, nivelul de poluare ridicat din unele zone ale regiunii a dus la reducerea efectivului de specii și asociații floristice acvatice, specii pe cale de dispariție. Numărul mare de arii protejate (111) coroborat cu potențialul antropoc impresionant (județele Suceava și Neamț, în special) fac din Regiunea Nord-Est o destinație turistică deosebită.

Analiza datelor statistice pentru perioada 2000 - 2006 indică o situație nefavorabilă a celor trei componente majore ale dinamicii populației – rata natalității, rata mortalității și a migrației externe, o deteriorare a întregii construcții demografice a regiunii. Procesul de îmbătrânire și scăderea naturală a populației constituie principalii factori ai declinului populației rurale. Schimbările demografice au modificat dimensiunea și structura populației apte de muncă, în sensul că rezerva disponibilă de forță de muncă se va reduce în viitor.

Analiza produsului intern brut evidențiază ponderea ridicată deținută de sectorul terțiar (60,72%) urmat de sectorul industriei și construcțiilor (26,57%) și sectorul agricol (17,10%). Comparativ cu celelalte regiuni, ponderea PIB din sectorul agricol situează Regiunea Nord-Est pe primul loc.

Deși regiunea Nord-Est deține o suprafață de teren agricol, 15,45% din suprafața agricolă totală a țării, această resursă nu poate fi eficient valorificată, productivitatea fiind scăzută la toate tipurile de culturi, datorită influenței următorilor factori: i) calitatea redusă a solurilor; exploatarea suprafețelor agricole în parcele de dimensiuni reduse; nivelul scăzut de mecanizare; resurse financiare reduse pentru reluarea ciclului de producție; lipsa capitalului pentru restructurarea și modernizarea sectorului.

În sectorul agricol activează jumătate din populația ocupată regională (51,2% în 2000 și 47,6% în 2006), ceea ce arată gradul scăzut de productivitate în domeniu precum și existența agriculturii de subsistență. Din punct de vedere al ratelor de ocupare pe sexe și grupe de vârstă, regiunea este în situație și tendințe similare cu cele de la nivel național, cu mențiunea că, la nivel regional, femeile au un grad mai mare de ocupare în agricultură și servicii, în timp ce bărbații au rata de ocupare mai mare în industrie și construcții.

Analiza criteriului financiar a scos în evidență faptul că Regiunea Nord-Est este cea mai puțin atractivă destinație pentru investitorii străini. Capacitatea regiunii de a atrage ISD este influențată negativ de accesibilitatea redusă dinspre și înspre restul Europei, caracterul rural al regiunii, calitatea insuficientă a infrastructurii de transport, precum și de percepția existenței corupției și a unui mediu de afaceri „ostil”.

Din anul 2000, odată cu relansarea economică, are loc o creștere a companiilor înregistrate în Regiunea Nord-Est de la 36.688 unități, ajungând până la 49.325 de unități în 2005. Astfel, Regiunea Nord Est deține o pondere de circa 11,13% din totalul companiilor la nivel național, în anul 2005. Cu o pondere de 21,14% din totalul fondurilor SAPARD accesate regiunea se situează pe primul loc pe țară.

Conform analizei efectuate se constată că sistemele de alimentare cu apă prezente în regiune sunt subdimensionate iar sistemul este uzat și nu satisface necesarul de consum. Regiunea Nord - Est se caracterizează printr-un acces deficitar la serviciile de sănătate (numărul medicilor este de 5 ori mai mic în mediul rural decât în mediul urban) și învățământ (15,7 elevi/cadru didactic în 2006 față de 15,9 elevi/cadru didactic în 2003).

Diagnoza **Regiunii de Dezvoltare Sud-Est** a relevat următoarele concluzii, prin prisma datelor statistice analizate:

Acoperind 35.762 kmp sau 15 % din suprafața totală a țării, regiunea este a doua ca mărime din cele 8 regiuni ale României. Are o populație de de 2.825.756 locuitori (13,1% din populația României în 2008) și o densitate a populației de 79,70 loc/kmp, sub media pe țară (91,2 loc/kmp).

Populația regiunii este localizată cu precădere în mediul urban, unde trăiește 55,4% din totalul populației (în 2006). Din punct de vedere demografic, regiunea urmează tendința națională de scădere a populației ca urmare a scăderii natalității, însă modificări importante apar în structura populației pe grupe de vârstă în sensul reducerii populației tinere și creșterii ponderii populației adulte și vârstnice ca un proces lent și continuu.

Analizând relieful regiunii din punct vedere al complexității sale se poate remarca faptul că relieful, clima și solurile sunt propice dezvoltării legumiculturii, pisciculturii în zona estică a regiunii, iar zonele de câmpie sunt favorabile cultivării cerealelor. Zonele de deal și podiș sunt propice viticulturii și pomiculturii.

În Regiunea Sud-Est sunt localizate numeroase rezervații naturale acvatice, faunistice, floristice, forestiere, peisagistice, paleontologice, geologice, parcuri dendrologice și monumente ale naturii (20 % din totalul ariilor protejate).

Poluarea mediului în regiune este determinată atât de existența unor tehnologii uzate moral și fizic dar și a educației limitate a cetățenilor. Se constată un management deficitar al deșeurilor. În zonele de deal și de munte din județele Vrancea, Buzău și Galați, despăduririle masive au afectat foarte mult stabilitatea versanților.

Populația regiunii înregistrează un spor natural negativ: La momentul analizei (2006), rata natalității era în scădere și inferioară mediei pe țară, cu excepția mediului urban unde se remarcă o creștere ușoară; rata mortalității, pe de altă parte, înregistra o tendință de creștere. Procentul de migrare *internă* - dinspre urban spre rural – deși

pozitiv, este insuficient pentru a compensa declinul populației rurale. Mortalitatea infantilă este în regres în regiune. În 2006, distribuția populației pe grupe mari de vârstă, a fost următoarea: 15,22% populație din grupa 0-14 ani, 65,7% populație din grupa 15-59 ani și 19,08% populație în grupa 60+ ani.

Sectorul primar (agricultura, vânătoare, silvicultură, pescuit și piscicultură) are un aport important în PIB-ul regiunii, deși se află în scădere (de la 11,1% din PIBR în 2005, la 10,4% din PIBR în 2006). Industria și construcțiile au o pondere în scădere în PIB (de la 30,7% în 2005, la 30,9% în 2006); creșterea ușoară se înregistrează în sectorul terțiar (de la 46,3% din PIBR în 2005, la 46,5% în 2006).

Suprafața agricolă a regiunii reprezintă 15,84 % din suprafața agricolă a României. În ceea ce privește situația suprafețelor ocupate cu păduri se constată o creștere a acestor în regiune acestea ocupând o suprafață de 8,48% în anul 2006 din suprafața forestieră a României.

Dinamica populației active din regiune se înscrie în același ritm de scădere, ca și cel din întreaga țară, tendința de scădere existând atât pe medii de rezidență, cât și pe sexe. Rata de ocupare înregistrează o scădere continuă, ca urmare a procesului de restructurare a sectoarelor economiei, în special restrângerea activității din industrie.

La nivel regional, dezvoltarea turismului rural depinde foarte mult de existența și calitatea pensiunilor turistice și de prezența unor tipuri variate de activități, de folclor, de existența regiunilor etnografice și de practicarea agriculturii și viticulturii (agroturism). Deși Regiunea de Sud-Est, a înregistrat creșteri ale activității turistice în spațiul rural și prezintă un potențial turistic considerabil, acesta nu este suficient exploatat.

Regiunea Sud-Est este o destinație atractivă pentru investitorii străini (soldul investițiilor străine directe realizate până în anul 2005 a fost de 1.752 mil. euro, 11,6% din total). Investițiile străine în România s-au orientat în funcție de accesibilitatea piețelor vestice (inclusiv existența aeroporturilor internaționale) și de caracterul urban al zonelor vizate, inclusiv existența unui nivel adecvat al facilităților și serviciilor.

În ceea ce privește numărul proiectelor aprobate prin Programul SAPARD în Regiunea Sud-Est, observăm că 18,27% din totalul numărului de proiecte au fost aprobate la nivelul acestei regiuni de dezvoltare, iar valoarea totală contractată pe aceste proiecte reprezintă 15,87% din valoarea totală contractată.

În ceea ce privește infrastructura și calitatea locuirii analiza perioadei 2000-2006 evidențiază un trend descrescător al tuturor dimensiunilor analizate, la nivelul regiunii.

În ceea ce privește accesul la serviciile de sănătate și învățământ, există diferențe majore între mediul urban și mediul rural.